

WOORDEN
ZIJN EEN
CIRCUS-
TECHNIEK
OP ZICH

**Een duik in de praktijk van
Laura Murphy, Kathrin Wagner
en Roxana Küwen Aarslan**

DOOR VALENTINA BARONE

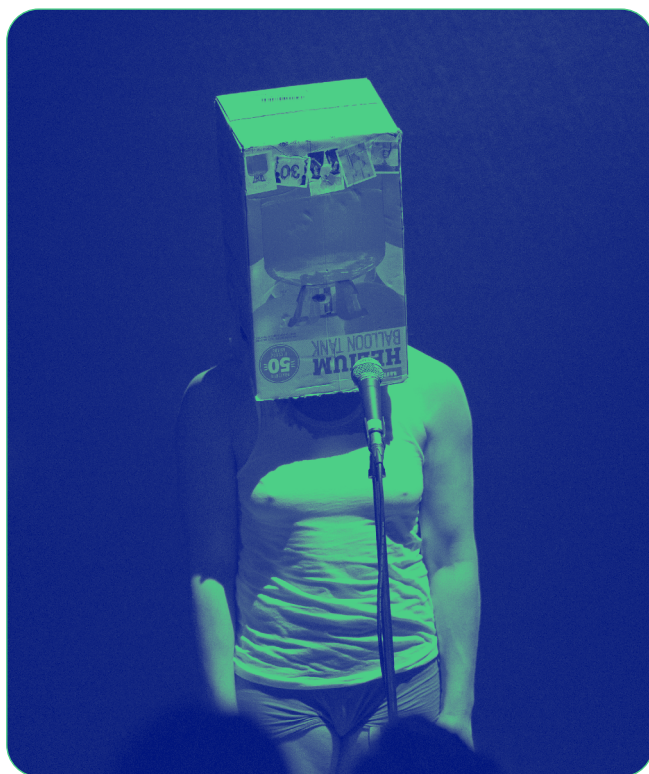
Fysieke talen distantiëren zich vaak van het gesproken woord: door middel van gebaren en beweging benadrukken ze de magie van non-verbale communicatie. Doorgaans hebben ze niet echt woorden nodig: de stilte die ze teweegbrengen wordt gevuld met betekenis die op zichzelf staat. Maar wat gebeurt er wanneer circusartiesten woorden gebruiken en hun stem inzetten binnen hun eigen artistieke praktijken? Welke rol speelt spreken op het podium in hun dramaturgische keuzes, en hoe verhoudt het gebruik van stem en taal als fysieke techniek zich tot hun circuspraktijk?

→

DRIE

circusartiesten, Laura Murphy (en producer Nicole A'Court-Stuart) van *Contra* Productions, Kathrin Wagner en Roxana Küwen Arsalan, staan stil bij waarom en hoe zij woorden gebruiken op het podium. Hun antwoorden onthullen de betekenisvolle kracht van woorden in hun huidige dramaturgische keuzes. Los van de last van het 'impostersyndroom' in het hedendaagse circus ("ik ben geen acteur"), kunnen woorden op het podium uitgroeien tot een noodzakelijke *tool*, die vaak een persoonlijke politieke blik combineert met een manier om universele problemen aan te snijden. Op conceptueel vlak kunnen woorden een krachtige bijkomende dimensie vormen die hun artistieke praktijken verruimt. Woorden kunnen dan ingezet worden als een op zichzelf staande fysieke taal die hun circustechnieken en hun relatie tot het object diepgaand beïnvloedt.

LAURA MURPHY: "Circus en woorden zijn voor mij verschillende talen die in mijn artistieke praktijk in dialoog gaan. Daarbij kan de ene taal uitdrukken wat de andere niet kan. Ik denk dan in het bijzonder aan de politieke lading van luchtacrobatie, waarbij thema's zoals perfectie, gender en arbeid aan bod komen. Ik gebruik beide elementen samen om hun boodschap over te brengen. Door hun interactie geven non-verbale en verbale elementen elkaar context. We kunnen woorden ook als een circusmedium beschouwen: net als fysieke acts vergt 'spelen met woorden' immers virtuositeit, oefening, training en afwerking. Tekst zorgt voor context bij de lichamelijke in mijn luchtacrobatie en fungeert als een brug naar nieuwe choreografische benaderingen. In *Contra* bijvoorbeeld zorgt het de luchtacrobatie voor context bij de verbale monoloog, vooral ten aanzien van het patriarchaat en de objectivering van het lichaam. In *A spectacle of herself* bieden deze elementen ook een blik op het interne landschap, dat conceptueel samenvalt met het fysieke lichaam op het podium. Soms leveren ze informatie aan en helpen ze me het publiek te vertellen hoe ik

Lip syncing als een gelaagd spel. Laura Murphy in *A spectacle of herself*

ervaren wil worden, vergelijkbaar met een 'drag zonder make-up'. Mijn gebruik van tekst heeft een politiek en ritueel karakter. Het stelt mij als artiest in staat om conflict te verbeelden, te tonen hoe ik wil dat mijn lichaam ervaren wordt en mijn performance te verbinden met bredere socio-politieke gebeurtenissen. Net als bij een lied zijn mijn monologen technisch heel gestructureerd. Ik leer mijn tekst muzikaal aan, terwijl ik de woorden en hun betekenis in de ruimte visualiseer.

Lip syncing zie ik als een gelaagd spel waarin ik de mogelijkheid heb om stemmen terug te winnen, te bekritisieren, een nieuwe context te geven of opnieuw te presenteren met mijn lichaam als medium (en in dialoog met de georkestreerde omgeving van de performance). In bepaalde *lipsync* scènes in *Contra plaats*

ik misogyne stemmen boven mijn naakte lichaam, waarbij ik humor gebruik om de aandacht te richten op geweld en vernedering. In *A Spectacle of Herself* parodieer ik Elon Musk. Ik beweeg mijn lippen synchroon met zijn stem, terwijl ik me op een gouden hoverboard op het podium verplaats. Zo herinner ik het publiek aan zijn toewijding aan technologische vooruitgang en zijn wens om de ruimte tegen elke prijs te veroveren. De verschuiving en decontextualisering van de stem door het gebruik van lipsyncing wordt een manier om een antwoord te bieden op een bredere sociale en politieke dialoog die via mijn lichaam, en in samenspel ermee, wordt doorgegeven."

NICOLE A'COURT-STUART "Woorden op het podium herdefiniëren de context en bepalen hoe het lichaam in die ruimte begrepen wordt. Daarbij benadrukken ze de keuze om stilte wel of niet in te zetten. Laura's benadering van tekst sluit aan bij goochelkunst — vergelijkbaar met vingervlugheid of illusie — via instructies die de focus en het denkkader van het publiek leiden. Zelfs *lipsyncing* heeft een nivellerend effect en creëert een parallelle wereld waarin de stem van de artiest en andere krachtige stemmen naast elkaar bestaan. Volgens Terence McKenna bestaat telepathie dankzij 'minieme mondgeluiden' die de magische kwaliteit van woorden versterken. Zijn

aanwezigheid als voice-over in *A Spectacle of Herself* belichaamt het archetype van de clown als sjamaan - een buitenstaander die terugkeert met kennis en een zelfkritisch perspectief biedt op idealisme versus machtsstructuren.”

KATHRIN WAGNER: “Door mijn stem te gebruiken heb ik mijn identiteit als artiest gevonden. Naast mijn liefde voor jongleren volgde ik mijn passie voor taal en studeerde culturele studies. Dat wakkerde mijn interesse in *spoken word* als kunstvorm aan. Hoe meer ik bezig was met poëzie, hoe meer gelijkenissen met jongleren ik vond. Hoewel ik *spoken word* wilde gescheiden houden van mijn circusleven (wie hield ik voor de gek...), was er gewoon te veel onontgonnen potentieel. Via de analyse van poëzievoordracht en hoe dit vorm krijgt, kreeg ik ook meer inzicht in hoe ik jingleer met ringen. Ik nam deel aan *poetryslams* (waar rekvisieten doorgaans niet zijn toegelaten) en leerde mezelf uitdrukken via mijn stem. Zo verlegde ik de focus naar mijn lichaamstaal. Ik leerde om op het podium in het moment te beleven, in plaats van uit te voeren wat ik had ingeoefend. Tijdens dit proces kreeg ik meer zelfvertrouwen en werd ik bewuster aanwezig.

Door het gesproken woord in mijn circuspraktijk te integreren is mijn werk diepgaander, gedetailleerder en veelzijdiger geworden. Bij de creatie van *I Was Told*, voelde ik het kriebelen om *spoken word* en jongleren naast elkaar te laten bestaan, en ze tegelijk met elkaar te vervlechten. Op het podium spreken vind ik heel vergelijkbaar met het maken van jongleerpatronen. Net als interactie met het publiek vergt improviserend jongleren een perfecte timing, scherpe reflexen, vertrouwen in je kunnen en de ervaring om spontane beslissingen te maken, waarbij je ruimte laat om jezelf én de ander te verrassen. Wanneer je twee disciplines samenbrengt, kunnen ze elkaar

© Matthias Ziemer

Kathrin Wagner mengt poetry slam en jongleren in *I was told*

“De stem door het gebruik van lipsyncing wordt een manier om een antwoord te bieden op een bredere sociale en politieke dialoog”

Woorden gebruiken is een al even diepgaande circustechniek volgens Roxana Küwen Arsalan

verrijken, van elkaar afhankelijk zijn of zelfs de perceptie van het publiek veranderen. Het maken van een gedicht verloopt volgens gelijkaardige regels als bij een jongleeract. Intonatie is het ritme dat je herkent in een jongleerpatroon. Er ontstaan contrasten door kleine variaties, de verhalen die we vertellen worden gedetailleerder, bepaalde momenten worden benadrukt en er is ruimte voor interpretatie.

Enkele voorbeelden: de hoogte van de worp, de toonhoogte van een stem, het tempo en de pauzes. Door een eenvoudig patroon als basis voor een gedicht te gebruiken, ontstaan er in dit samenspel parallelle ritmes. Ze kunnen elk de nadruk op de ander leggen, de focus van het publiek veranderen en het verhaal spekken met details of iets helemaal anders uitdrukken. In *I Was Told*, bijvoorbeeld, herneem ik een van de gedichten telkens ik iets laat vallen. Wat ik in mijn gedicht vertel, gebeurt daardoor steeds opnieuw. Tegelijk toont het hoe fragiel jongleren is, en hoeveel risico op falen erin schuilt. Telkens ik herbegin stijgt de spanning, en focust het publiek op mijn ringen én mijn woorden. Als je de laatste bal vangt, hoor je vaak een collectieve zucht, gevolgd door empathische opwindning. Mensen willen je zien slagen, omdat iedereen weet hoe het voelt om fouten te maken en opnieuw te proberen.”

ROXANA KÜWEN ARSALAN: “Ik zie taal als een medium dat verwant is aan circustechnieken en waarmee beweging en gebaren gemanipuleerd kunnen worden. Het wel of niet gebruiken van

woorden zou een bewuste artistieke beslissing moeten zijn, zonder dat de keuze voor het ene 'normaler' is dan het andere. Vaak beïnvloedt de culturele context de perceptie van het gebruik van woorden in het circus. In Frankrijk bijvoorbeeld, waar ik woon, kijkt niemand verrast op wanneer taal deel uitmaakt van de voorstelling. Bij mij vloeit het gebruik van woorden op het podium voort uit mijn performance-opleiding aan Fontys (de hogeschool in Tilburg), waar de nadruk lag op de 'echtheid' van het verhaal en het gebruik van de middelen die voorhanden zijn om tot een betere communicatie te komen. Taal is voor mij een techniek om zorgvuldig verhalen te vertellen en het publiek bij de voorstelling te betrekken. Zowel in *Play Nice*, een voorstelling waarin ik samen met Ariane Oechsner jongleer met de voeten, als in mijn solo *Oma*, maken woorden deel uit van de choreografie. Ze vullen de bewegingen aan, of contrasteren ermee. Alleen al het besef van hun afwezigheid tijdens een repetitie geeft het gevoel dat er iets ontbreekt. In *Oma* is de beslissing om specifieke woorden uit specifieke talen te gebruiken erg persoonlijk; ze beïnvloedt de dramaturgie, wat soms tot onconventionele keuzes leidt. Door verschillende talen in de voorstelling te gebruiken, worden ze integrale en evenwaardige elementen naast objecten, klanken of muziek, die andere associaties en reiservaringen kunnen oproepen bij het publiek. Dit zorgt ook voor verbinding en houdt de voorstelling fris, omwille van de emotionele lading die hoort bij het gebruik van deze talen. Door rechtstreeks vragen te stellen aan het publiek ontstaat er een gedeelde ruimte waarin communicatie op een vanzelfsprekende manier ontstaat.

In provocatieve of politieke passages kies ik zorgvuldig mijn woorden en nodig ik het publiek uit om er tijdens de voorstelling over na te denken. Wanneer ik met woorden werk, dan gebruik ik gelijkaardige elementen als bij het jongleren, zoals ritme. Het helpt me om er op eenzelfde manier naar te kijken. Woorden gebruiken, en nadenken over hoe en waar ze uitgesproken worden, gebeurt even doordacht als andere circustechnieken. Het diept mijn identiteit als circusartiest verder uit en voegt een andere discipline toe, waar ik om geef en waar ik voor moet oefenen. Ik ben nog steeds aan het uittesten hoe ik de twee technieken naadloos kan verbinden en weer loslaten. Het kan wel eens gebeuren dat de timing niet helemaal goed zit, en dan is het niet altijd duidelijk of het aan het jongleren ligt, aan de woorden, of aan de timing in zijn geheel. ●

“Het wel of niet gebruiken van woorden zou een bewuste artistieke beslissing moeten zijn, zonder dat de keuze voor het ene ‘normaler’ is dan het andere.”